Ann. II. Num. XIII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, in Italia est Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad* ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii* VOX URBIS *possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA — Apud Burns and Oates — LONDON W. - 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT. — Apud Commissariat of the Holy Land. NEW YORK, 143 w 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND — NEW YORK (U. S. America), 143 w. 95th St.

IN BELGICA — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA — LUGDUNI: Apud Desclée, Lefebvre et Soc. Rue Victor Hugo, 5. — LUTETIAE PARISIORUM: Librairie Vic et Amat, Charles Amat Succ. Rue Cassette, 11. — INSULIS (LILLE): Apud Desclée, Lefebvre et Soc. Rue du Metz, 41.

IN HUNGARIA — Apud C. B. Lintay, correspondentem de Honoriis. BUDAPEST, Palais du Nouveau National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

A. MDCCCXCIX.

T. G. FRATRUM PARISI

Candelarum ad Sacra Opificium praemiis insigne

AB ANNO 1829 CONSTITUTUM

* ROMAE in ITALIA *

In Foro Campi Martii, 6

[illegible] in [illegible] recognitionibus publice habitis maxima relata munera

[illegible] honores addidit

[illegible] Archibasilicae, [illegible]que Vatica-[illegible] de Canonizatione [illegible]

Praecipua Templa cereis instruit ubique terrarum. In Asiam, Africam et urbem Constantinopolim mittit ingentia rerum huiusmodi pondera, pretio *francs* 180 pro singulis 100 Chilogramm.

Si vero ab America aut ab Australia petantur onera (500 Chilogramm. *ad minimum*), pretium erit *francs* 200 pro 100 Chilogramm.

[illegible] impendio [illegible] res in proximiorem a petentibus designatum portum defertur.

Gratuito pariter, quae mittuntur, arca asservantur.

Cuivis quaerenti explicatio erit uberior.

[illegible]IGURAE URBIS ROMAE

[illegible] PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE
[illegible] VARIE ET NUMERO ET PRETIO
[illegible] VOX URBIS *Administrationem.*

[illegible] E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 × 0.24)

qui ad [illegible] commentarii VOX URBIS dono datur,
[illegible] L. 2.50
[illegible] VOX URBIS *Administrationem.*
[illegible] HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA
[illegible] PRETIO.

LE LAUDI LATINE
E
IL CANTICO DEL SOLE
DI
SAN FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porziuncula, 1897

Hoc libello praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier viro rei longe peritissimo conscriptam, continentur *laudes latinae* cum interpretatione italica, *Canticum Solis*, necnon illa *Speculi perfectionis* capita, quae *Cantici* originem exponunt, aliaque permulta. Libellum, quem proxime alii subsequentur ad parvam *Bibliothecam Franciscanam* comparandam, Iulius Salvadori, litteris tradendis doctor egregius, maxima edidit cura. Romae apud commentarii *Vox Urbis* Administrationem venit L. 0.50, in pauperum levamen.

[illegible]ILIPPUS VITI EQUES
[illegible]ARIUS

[illegible] — Via Alexandrina, N. 51 e 52 — ROMAE

AFFABRE SCULPIT QUAE SUNT
AD SIMULACRA, ALTARIA, SACELLA
AEDICULAS
[illegible] ex operibus erectis ac refectis
in Basilica [illegible],
Liberiana, Laurentiana extra muros, Transtiberina,
[illegible], etc.

Desclée, Lefebvre & Soc.

LIBRERIA CATTOLICA INTERNAZIONALE

ROMAE - Via S. Chiara, 20-21 - ROMAE

H. GRISAR S. I.

STORIA DI ROMA E DEI PAPI NEL MEDIO EVO

TRADUZIONE DAL TEDESCO

Parte I: ROMA SUL FINIRE DEL MONDO ANTICO

Tria volumina, in-8 magno, Lib. 20.

Edita sunt duo prima volumina. Quamprimum tertium vulgabitur.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alexandrina, 87 - ROMAE

MONITUM

Eorum omnium, qui in posterum inter commentarii socios recenseri volent, subnotatio fieri potest a proximis kalendis Iuliis.

Ephemerides Liturgicae *

Singulis mensibus prodeunt, cura Congreg. Vincentianae editae (Romae, via della Missione, 2) et quaestiones liturgicas, sive quod theoricen sive quod praxim spectat, tractant; Decreta S. Rit. Congreg., opportunis Commentariis additis, evulgant; accedit Appendix continens quaestiones cum Liturgia relationem habentes et Decreta aliarum Congregationum. Recens Pontificiis litteris in forma *brevis* donatae sunt. – **Pretium Consociationis:** in Italia, **Lib. 10**; in aliis Regionibus, **Lib. 11**, excepta America meridionali, in qua **Lib. 12**. Petentibus mittitur numerus gratis.

Ann. II. Romae, Kal. Iuliis MDCCCXCIX. Num. XIII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

EX SINENSIUM IMPERATORIS RECENTI DECRETO

QUAEDAM COGITATE INFERUNTUR

De Sinensi imperio nonnulla disserui, quum certatim Europae civitates tamquam corruentis aedificii partem singulae sibi appeterent. Avidius quam prudentius id tentari visum, nec tantam molem brevi casuram, aut sine magna rerum perturbatione censui.

Verum consilio et providentia Dei cuncta administrantur, qui dum leges posuit in rerum natura fluctus ac ventos, calores et frigora utili vicissitudine moderantes, quis neget humanos casus eamdem regere mentem atque in certum finem e sapientia sua disponere? Studia varia, cupiditates multae homines ad agendum impellunt; verum cum hi sibi servire putant, fila suppeditant, quibus iuxta divinum consilium omnia ad apicem conficiantur.

Haec in historia philosophia; ut sit omnibus persuasum, Deum esse rerum omnium dominum ac moderatorem, et quae gerantur, eius geri ditione ac numine.

*

Patriae suae gloriam et dominationem Romani avebant unice, at per legiones suas viam aperuerunt, qua Evangelii praecones, ad fortissimas Europae gentes penetrantes, eas ad humaniorem cultum et in coetus iure sociatos constituerunt.

Omnia in terrarum orbe divina sapientia per gradus perficit, ne humanae libertati iniuria inferatur, et, quae sensim coaluerunt, firmius consistant. Quanta generis humani pars humanitatis ac christianae religionis beneficia nondum attigit! Videtur in eam, quae admodum in aliam vigilavit, bonitas divina dormitare: sed maturitatem temporum exspectat, quam huic aetati obtigisse putem.

Tantum enim christianas civitates qua Sinam, qua Indos, qua extremi Orientis plagas, qua Africae inhospitas regiones penetrandi studium modo invadit, ut nullus angulus sit quem non scrutentur, nulla tam seposita gens ad quam non accedant.

Et si liceat tempus cum tempore comparare, quae nunc videmus non multum discrepare existimem ab illis quae sub imperii Romani occasum evenerunt. Etenim tunc temporis ferae gentes a septentrionibus, ab austro, ab oriente, eadem qua Romani ad eas pervenerant via, Romam undique petebant, superbam eversurae dominationem: at Roma victa vicissim eas iterum vicit: nam, inter magnae Urbis spolia, artes, humanitatem, leges, sanctissimae religionis cultum invenere, quibus illectae, non armis sed solidiore potestate in eas Roma iterum dominata est. Hinc respublicae regnaque constituta sub Crucis vexillo, Roma magistra ac duce, unde latius mundus factus est romanus. Et nunc rursus Roma infert se in feras nationes. Romanum enim quidquid christianum, dissideat licet quis nonnihil a materna doctrina, unde incunabula civilis vitae et religionis ibidem etiamnum alimenta trahit: vivit enim error ex vita veritatis.

*

Itaque ex Evangelii praeconibus suum quisque populum quacumque sequitur, quamque eorum praecursores aegerrime quovis tempore inter immanes gentes numquam vitae suae periculo docere doctrinam abstinuerunt, modo liberius propagant, et praesenti suorum civium exemplo, qui per eam ad summum tum potestatis tum doctrinarum ac artium fastigium pervenerunt, facilius suadent. Inde factum est ut Persae, Indi, Iaponenses, aliaeque gentes a nostro cultu antiquitus abhorrentes, dexteram tendant atque nobiscum societatem adiungere studeant, foedera ineant, portus suos ad commercia pandant, sed potissimum ad ea principia respiciant, unde in Europae civitatibus tantum humanitatis et potentiae factum est incrementum, et mirari, vereri, diligere christianam fidem incipiant.

*

Haec nobis in mentem venerunt cum recens Sinensis imperatoris decretum legimus, quo amplissima catholicae Ecclesiae libertas conceditur, eiusque episcopis honores illi iubentur, quibus primae imperii dignitates fruuntur. Neque dubitandum, quin hac vice Ecclesia atque ipsa sinensis societas non sint aliquid verae utilitatis percepturae, spondente praesertim pro fide atque executione Gallia.

Quod factum nobis perpendentibus atque ad similia veteris historiae revocantibus, hoc perspicue enitet, cupiditates hominum atque ipsas eorum necessitates in gloriam et Ecclesiae suae progressum a Deo semper disponi. Sinenses armis, insidiis hinc inde lacessiti, Gallos elegerunt, quibus potissimum confiderent, tum propter possessionum vicinitatem, tum etiam propter classium vires ipsorumque cum Russico imperio societatem. Itaque, ut ipsis gratificarentur, liberam Ecclesiam catholicam in imperio fecerunt, huiusce rei tutelam Gallicae reipublicae permiserunt. Quod quidem potest Gallia quasi suo iure et

IN IOANNEM BAPTISTAM GROSSUM

PRAEPOSITUM CURIAE IOANNIANAE BRAIDENSIUM APUD SUBALPINOS

ANNUM XXV SACRI MUNERIS AGENTEM

IOANNI BAPTISTAE GROSSO
SACERDOTI INTEGERRIMO
CIVI OPTIMO
QVI ANNVM IAM QVINTVM ET VICESIMVM
CVRIAE IOANNIANAE PRAEPOSITVS
NVLLVM OFFICII MVNVS DESERENS
DEI AMOREM ET VVLGI CARITATEM OMNIBVS SVADET
AEGROS SOLATVR
CALAMITOSOS SVBLEVAT
TEMPLVM AMPLISSIMVM
SVFFRAGANTE CIVIVM MVNIFICENTIA EXSTRVXIT
AEDES PVERILI AETATVLAE RECIPIENDAE INSTITVENDAE
INCHOAVIT
CLERVS ET POPVLVS BRAIDENSIS
GRATI MEMORES
VITAM LONGAM BEATAM
RECTE FACTORVM CONSCIENTIA SAEPTAM
ET CRESCENTIBVS IN DIES
BONORVM OMNIVM STVDIIS MVNITAM
VNO ANIMO PRECANTVR
D. XXII IVNII A. MDCCCIC

I. B. Gandinus.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87 - ROMAE

MONITUM

Eorum omnium, qui in posterum inter commentarii socios recenseri volent, subnotatio fieri potest ab hisce kalendis Iuliis.

COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

[illegible] della gioventù. Singulis hebdomadis prodit. Veronae.

Atene e Roma. Commentarius cura Italae Societatis ad litterarum studia vulganda editus. [illegible]-Romae.

[illegible]. Recensio periodica studiorum orientalium. Romae.

[illegible] del museo civico di Padova.

[illegible]. Comm. [illegible] de iis quae [illegible] catholica [illegible]. Romae.

[illegible] hebdomadis prodit. Neapoli.

[illegible] scholasticam sectantibus.

[illegible] litterarum et [illegible]

[illegible] Singulis [illegible] Congr. Vincentianae. [illegible]cas, sive quod theori[illegible] spectant, tractant; et [illegible] Congreg., opportunis ad[illegible] commentariis [illegible]. Accedit Appen[illegible] Liturgia rela[illegible] Congre[illegible] in forma [illegible]

[illegible] ad arti[illegible]

[illegible]. De litteris et artibus commen[illegible]. Florentiae.

[illegible] moderatore [illegible]

[illegible] scripta [illegible] momenti, quae sive in praecipuis [illegible] vulgantur, [illegible] referens.

[illegible] Romanum. Romae.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

Rivista d'Italia. Semel in mense prodit. Romae.

Rivista Internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit. Romae.

Praeter scripta maximi momenti videre in hoc commentario [illegible] librorum commentariorumque recensionem maxime copiosam.

Rivista [illegible]. Semel in mense prodit. Romae.

Singulare in commentario hoc id habetur, scripta omnia designari, quae in praecipuis totius orbis ephemeridibus scitu digna vulgentur.

[illegible] di Commercio [illegible] ad Bergomum.

[illegible] Singulis hebdomadis prodit. Mediolani.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit. Romae.

[illegible] Ephemeris, [illegible] studiis vacantium. Nea[illegible]

La [illegible]. Commentarium; bis in mense [illegible]

Die Nation. Semel in hebdomada vulgatur. Berolini.

[illegible] und [illegible]. Reigen.

Osneva. V. Hradci Králové.

Vlast. V. Praze.

Bulletin Bibliographique internat. Bruxelles.

Revue Bibliographique Belge. Bruxelles.

Revue Neo-Scolastique. Lovanii.

Boletin-Revista de la iuventud católica de Valencia.

La Cruz. Madriti.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madriti.

Revista critica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madriti.

[illegible] Eclesiástica. Valladolid.

La Semana Católica. Madriti.

Amerikanski Slovenec. Tower.

El Católico. Santiago de Cuba.

Der Herald des Glaubens. St. Luis Mo.

Diario de Centro América. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars, Baltimore.

Katholischer Westen. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Niagara Index. Niagara University, N. Y.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

The Review. Singulis ebdomadis editur. Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico [illegible]. Somerset (Ohio) U. S. A.

The Church Progress. St. Luis Mo.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. Riverview, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

COMMENTARII "VOX URBIS„ INDEX RERUM

VETERES ATHENAEORUM MORES

ROBERTUS von Mohl, Germanus eruditissimus vir, de moribus iuvenum in Tubingae athenaeo per medium, quem dicimus, aevum literis vacantium, deque ipsius loci consuetudinibus multa acute investigavit, adnotavit, vulgavitque, quae nuperrime tertio edita sunt, rei novitate, ut puto, scitu gratissima. Adest profecto primum sylloges quaedam ex athenaei collecta statuto, quod inscribitur « Constitutio et ordinatio scholasticae universitatis studiorum Tubingae cum expositione statutorum d. d. feria sexta post cathedram Petri 1518 ».

Lex est, inter alia, ut iuvenes sacris concionibus litaniarumque recitationi fideliter adsistant: quod si quis contra, dum concio haberetur, civitatem vel agros lustrans ab athenaei clavario deprehensus esset, rectoris arbitrio poena erat mulctandus. Item periuris vel blasphemantibus, vel iis qui conviciis contubernales insectati essent, XV *kreuzer* solvendi poenae nomine erant; et si quis districto gladio comitem aggressus esset, XXII *kreuzer* mulcta in illum constituta. Singularium pariter certaminum erant iuxta exitum pretia; si absque sanguine, unius tantum floreni, si levi vulnere, in duplum; si contra gravi vulnere vel nece, rectoris arbitrio poena relinquebatur. Si quis inter athenaei aedes ensem distrinxisset, vel rectori tradere, vel floreni pretio illum redimere obstringebatur; neque tamen nimis longum cingere licebat, eumque ex balteo pendulum tantum, non vero, ut militum est, elata cuspide arroganter circumferre. Quae vero de armis heic adnotantur, non semel sed iterum iterumque cauta sunt, itemque de iuvenum vestibus multa constituta, ne phrygio opere ornatas induerent, neque pallium vel femoralia militari ritu confecta, neque coactiles pileos, vel pileos illos, uti in statutis legitur, « oblongos, quibus turcica barbaries delectatur »; unus enim aptus discipulorum dignitati pileus implumis, et cuiusvis expers ornamenti, praecipitur: ipse enim Ulricus Dux, in *rescripto* anno MDXLVII, die mensis Aprilis XII, edito, de inobservantia legum, quae vestes respicerent, querebatur, quod neque armis, neque habitu iuvenem studiis vacantem a milite vel ab artifice amplius distinguere liceret.

De nuptialibus pompis multa cauta sunt; at quod primum statutum fuerat, ne unquam illis iuvenes adsisterent, anno MDXIV academici senatus decreto mitigatum videtur, quo vehementer iuvenibus est commendatum, ut graviter saltem ac modeste sese ferrent.

Quoniam vero de nuptiis loquimur, multos auditorum uxorem liberosque habuisse, satis ex allatis documentis patet. Anno enim MDLVI Thalheimer quidam, uxore intercedente, e vinculis liberatus fuit; anno MDLVIII auditor alius ebrietati deditus, qui vel noctu civitatem strepitu perturbabat, nonnisi ob Frau uxoris filiorumque pietatem veniam a senatu obtinuit; eodem anno, die Iulii mensis decimaprima, Ioannes Kupferlein perditis moribus, lectionibus infrequens, uxorem verberans, per quatuor hebdomadas in vincula datus est. Quae tamen cum ad illius emendationem frustra evasissent, qui in peiora quotidie ruens, ut baccho libaret, vel libros venerat, die XII mensis Ianuarii anno MDLIX ex athenaeo pulsus est.

Omnium vero insolitum ac scitu curiosum documentum est die XI mensis Decembris anno MDXCVI datum, quo de iuvene quodam, cui nomen Leipziger, qui, uti fama erat, animam suam diabolo tradiderat, relatio fit.

Oblato senatoribus libello, theologiae lectores ad inquisitionem constituuntur, ut Leipziger interrogarent, num a multo iam tempore cum Beelzebub colloqueretur, an et quoties pecuniam ab eo accepisset, an et quales libros ad rem legisset, etc.

Iuvenis respondit, se illius criminis semel tantum noxium fuisse, sed a diabolo nec as quidem accepisse; sese vero ad tantum facinus una de causa perductum, quod ducentorum florenorum et amplius aere alieno obrueretur. Mentem autem sibi fuisse ad duos annos pactionem cum diabolo instituere; quodsi intra temporis intervallum morte corriperetur, eam infringens, se validiori tutum divino patrocinio protestaturum. Quam rei confessionem cum senatus audisset, ad aliquod saltem temporis illum in vincula detrusit, decrevitque, ut ad sacram synaxim se iterum disponeret atque insimul ad dimidium anni domi semper maneret, nisi quum ecclesiam esset aut scholam aditurus. At Leipzigerium illum, etsi animam diabolo non tradiderit, haud sanctum tamen dixeris; exactis enim nonnullis hebdomadis, novus libellus oblatus est, quo illum non ad orationem nec ad scientiam tantum e domo egressum nunciatum est; sed cauponas et tabernas ad bibendum pluries iam adiisse, ac tria argentea pocula totidemque argentea cochlearia furatum fuisse.

A. COSTAGGINI.

IN FESTUM S. PETRI APOSTOLI

Solem reduxit Iunius aureum,
Clarum triumpho grandis Apostoli,
Cui Clavis est commissa, Caelos
Pandere docta vel obserare.

Iam certat omnis (longa quot agmina!)
Petri sepulcrum Roma revisere,
Accita tinnitu canoro,
Quem sacra rite cient metalla.

O mira Templi magnificentia!
O vasta moles, marmore nobili
Auroque dives, nec secunda
Munificae Salomonis Aedi!

Quis sculpta templi Signa; quis affabre
Pictas lapillis dicat Imagines,
Musiva queis aeternitatem
Contulit ars, apicemque laudis?

Scintillat ardens copia lampadum
Altare circum; cuius in ambitu
Sinuque amice conquiescunt
Ossa Petri sociique Pauli.

Heic, o Quirites, flectite poplitem,
Grateque Christi reddite Nuntiis,
Qui vos Fidem Caelique callem
Edocuere, pii Magistri.

Nec longe ab ara surgit ahenea
Petri sedentis Forma, veterrimo
Laudata cultu, quam severa
Pontificis gravitas adornat.

Claves sinistra gestat; et arrigit,
Dum fausta profert omina, dexteram;
Prostat pes unus, qui, piorum
Tritus ut est labiis, nitescit.

O ROMA FELIX! *defer Apostolo,*
Tuo parenti; defer et inclyto,
Qui nunc gerit Claves, LEONI
Laeta tuae fidei tributa.

F. X. REUSS.

FERREUM ITER TRANSIBERIANUM

MATURITAS est Siberiae conditionibus consulendi. — His ad amussim verbis Alexander III Russorum imperator relationem adnotabat, qua supremus illius provinciae praeses summa rerum iniquitate suos laborare fines querebatur, quippe qui nonnisi ad deducendos reos deportationis poena mulctatos utiles ducerentur. Immerito tamen; etsi enim non eadem quae in reliquis Asiae partibus coeli temperatio, ditissimos vel ibi profert natura thesauros, tum inexhaustis metallorum fodinis, tum abdita latissimis densissimisque silvis foecunda animantium varietate.

Imperatoriis optatis, nulla cunctatione, magistratuum opera morem gessit; plus semel enim tum civiles, tum bellicae, tum pecuniariae necessitates expostulaverant, ut aptiores commodioresque viae per incultas adhuc regiones sternerentur, quibus antiquum Petri, quem magnum vocant, consilium totius Asiae principatus Russorum imperio addicendi facilius perficeretur.

Primum itaque operis cogitatum hoc fuerat, ut navigabiles maximorum fluminum orae, stratis ab una ad aliam urbem ferreis itineribus, Tomsk-Irkutsk - Verchne-Udijnsk - Myssovskaïa-Strijtensk; Grafskaïa-Vladivostock, in bis millium et nongentarum et quinquaginta *verste* longitudinem coniungerentur. Horum itinerum duo, quae priori loco memoravimus, *Siberianum centrale* atque *Transbaicalianum* nuncupata, Ob flumen cum Baical lacu primum, hunc deinde cum Amur altero flumine coniungere oportebat; tertium denique *Ussurianum* nomine, Ussuri fluminis aquas percurrens, Vladivostock usque portum attingere, militarium rerum commerciorumque Russorum extremum orientale propugnaculum. Ob flumen vero, ex quo iter initum, Tobol ac Tura affluentibus amnibus adhibitis, ferreum Europae iter *Uralianum* attingere opus erat.

Aptissime ferme statuta haec omnia ac prudentissime explorata pene fuerant, nisi unum obstitisset, fluviales vias hiemis tempore gelu rigescere, iterque omnino praecludere. Hinc totius itineris ferreis axibus sternendi exortum consilium, statimque perfici inceptum, ita ut ferrea via Samara-Ufa-Slatoust annis MDCCCLXXXVIII, MDCCCLXXXIX, MDCCCXC absoluta Siberiam prope Tcheliabinsk ingrediens, per sex millia et octingentas quinquaginta et octo *verste* longitudinem Vladivostock teneat. Huius partes sunt *via Siberiana occidentalis*, quae Tcheliabinsk ab urbe profecta, Petropavlosk, Omsk, Kainsk, Tomsk civitatibus occurrit, usque ad Ob flumen; *Siberiana centralis* ab Ob flumine per Marijnsk - Krasnoiarsk - Nijni - Udinsk urbes; *Baicaliana* ex Irkutsk per Verchne-Udijnsk usque ad Mysoovskaïa; *Transbaicaliana* a Myssovskaïa per Chita ad Strijtensk; *Amuriana* (seu Amur flumini pertinens) ex Strijtensk per Nertchinsk et Blagovestchensk ad Chabarowsk; *Ussuriana septentrionalis* a Chabarowsk ad Grafskaïa; *Ussuriana meridionalis* a Grafskaïa ad Vladivostock.

Operi ea alacritate manus admotae sunt, ut primae iam itineris partes stratae nuncientur ac perfectae; pretium vero, quamvis post absolutum omne iter quanti evasurum praenumerare impossibile sit, ad 371 100 947 *rubli* est supputatum, quibus 12 000 000, pro operibus multis ad complementum exstruendis, iteram addere est. Verum utilitas quae, ea perfecta via, Russorum primum imperio, atque Europae omni cunctoque orbi inde parietur, ob commercia praecipue cum Sinensium vel Iaponensium imperiis facillima atque apertissima, in immensum excrescet, ac praesertim post additam ei coniunctamque *Manciurianam* aliam viam, qua ex Nertchinsk profecti viatores, Amur longissimum circuitum praetermittentes, directo tramite ad Vladivostock moenia pervenient.

Et profecto dum curribus vehibusque ex Tcheliabinsk urbe non unius tantum, sed et duorum mensium spatio, hiemis praecipue tempore, Vladivostock tenere licebat, vaporitrahae a Petersburgensi civitate profectae uno tantum mense iter reditumque absolvent. Nec satis: nam quae itinera ex Londinensi urbe ad Nagasaki triginta quatuor vel triginta sex diebus hodie licet perficere, viginti quatuor vel viginti sex, decem detractis, tunc perficientur, quae immo, quo magis vehorum velocitas novis inventis augebitur, velociora in dies fient.

A. LUZZANI.

non difficulter praestare, et propter rei christianae patrocinium, quod tamdiu in Oriente exercet, et quod ex propagatoribus Evangelii maxima pars e Gallia sint. Itaque propter Galliam inter et Russiam foedus nonnihil ipsis Sinensibus opitulari eadem Gallia potest, eosque a multiplici ceterarum nationum ambitione tueri, licet sibi et possessionibus suis haec nova rerum conditio magnopere profutura sit; nemo igitur sibi bene consuluisse Sinenses, et Galliam bona occasione in suam utilitatem usam negabit.

Sed nos, ut unde ortum accepit eo revertatur oratio, in his omnibus miram Dei providentiam intuemur, quae ne longius Evangelii luce careant Sinenses, dum utraque pars rebus suis [illegible], latam patefacit viam [illegible], ut populus ille pene infinitus [illegible] et reviviscat.

Quam [illegible] lectissimas animas apostolos [illegible] in illis regionibus [illegible] profuderunt, ut tandem laborum suorum fructum prospiciant! Martyrum sanguis semen est Christianorum, nimirum [illegible] omnium virtutum civilisque progressus [illegible] et fons. Felicem igitur faustumque hisce initiis ominamur exitum, ut nulla generis humani consociatio Servatoris sui beneficiis careat.

EUCALYPTUS.

DE DRAMATIBUS EMENDANDIS

Spectaculorum assidua exhibitio populique ad ea invisenda tanta frequentia, quam in nostris moribus iam invaluisse adnotavimus, hoc plane efficiunt, ut cuivis dramatum scriptori chirurgica veluti arma quodammodo tradant, quibus vel infesta venena, vel salutares lymphas iniicere in spectantium animos pro libito permittatur. Magni sane [illegible] et [illegible] sacri civilisque oratores [illegible] quo magis aetate hac [illegible] incuriores, ac religionis [illegible] — non eamdem ferme in publicis [illegible] aulis, neque in ecclesiis frequentiam quam in theatrorum caveis esse. Augentur haec ipsius artis excellentia; ut enim dramaticam carminum genus ceteris non modo antecellit, sed quasi in unum coacta profert, ita latius altiusque, simul auribus, oculis, mentique blandimento, consilia sententiasque omnes, quibus fabula concepta est, infigendi animis vim habet, iuxta Horatianum illud:

segnius irritant animos demissa per aures,
quam quae sunt oculis subiecta fidelibus.

Quod cum Graeci illi primi divinassent, qui ingenio prae ceteris pollentes, artem tragicam vel comicam a Bacchanalium choreis ad scenae dignitatem extollere contenderunt, ad morum statim emendationem procurandam, ad legum observantiam suadendam, ad augendam pietatem erga Deos, ad patriae caritatem excitandam fovendamque traditum sibi senserunt potentissimum stimulum.

Neque sane nobis facile intellectu est quantus populi fremitus et clamor, quantusque totius caveae strepitus toties fuerint excitati, cum Aeschyli Οἱ Πέρσαι agerentur, nuncii persona invitationem illam in pugnantes ad Salaminam iterante (v. 402):

... Ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῴων ἕδη,
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών (1).

Tunc senum omnium iuvenumque adstantium turbas, tantorum verborum sonitu ac tantae memoria gloriae, patriam caritatem quasi incendii flammas in corde flagrantem, elatumque veluti tubae clangore animum, experiri necesse fuit.

Neque a civilibus his longe dissimiles intentus comoedia habuit; Aristophanis enim sales ac dicacitates nonnisi in vituperanda vitia vel in tuendas patriae consuetudines directa sunt, cuius inter dramata notissimum est, pulcherrimum illud, cui *Αἱ Νεφέλαι* titulus, ut Deorum immortalium religionem tueretur, quam a Socrate labefactatam putaverat, exarasse.

Exempla haec singulis qui ingenio ad rem polleant monimento sunt, ut emendationem illam spectaculorum, quae in votis est, assequamur, hodiernamque ex iis perniciem avertamus omnino, mediaque indigitant, quibus id planius obtineamus, quamvis nonnisi humana fingentes ac cuivis vel rudi ingenio satis aperta.

Noverant enim viri altissimo donati ingenio, non id satis esse poetae, ut cuiusvis rei pulcritudinem, lectissima quamvis forma, ad blandimentum civibus praestarent, absque ulla morum utilitate, immo cum facili detrimenti periculo. Quae quidem nos, Christi nomine aucti, arctius tenere sanctis religionis praeceptis obstringimur; non enim artium cultoribus datum est privilegium, ut nonnulli hodie stulte contendunt, pulcritudinem hanc sensibilem excolendi, nullis obstantibus legis vinculis, ipsisque spretis limitibus, quos natura in turpium foedarumque rerum obscenitate constituit.

Una forte pulcritudo est et illecebrarum et periculi expers, quae non terrestrium adspectu, sed ex ipsa coelestium rerum contemplatione manat, quam ferme Theresia interdum in sui vita a se scripta exquisita forma retulit, vel Aligherius noster aliquando, in *Paradisi* praecipue carmine, huc vel illuc attigit; sed ea Beatrix est cuius verba exprimere paucissimis, intelligere vero indeque delectari nonnisi selecto agmini datum sit.

Grex humiliora quaerimus ac terrae magis proxima, vitaeque, quam quotidie vivimus, propius accommodata.

Haec itaque cum dramaticus poeta venustatis amore vel gloriae cupiditate succensus effingere aggrediatur, sciat nonnisi vitali aliquo morum alimento sibi esse condienda, ut conclusus caveis populus aliquantulum saltem edoctus et morali quadam arrepta utilitate discedat: his officiis poetae munus sacerdotio quasi comparatur.

Quae sane praecepta maxime semper secuti sunt, in veneranda antiquitate, Aeschylus, Sophocles, Aristophanes, Menander; recentioribus vero saeculis, Corneillius, Racinius, Molierius, Shakspearius, Calderonius, et Alferius et Ferrarius nostri.

Qui cum vel Macbethi flagitia conscientiae angoribus et calamitatibus castigata, vel Ataliae crimen divina fractum vindicta, vel falsam religionis speciem simulantes vituperatos, vel superbiam Saul regis amentia ac furore disiectam, suis quisque insignibus operibus protulerunt, moralis civilisque prudentiae splendida insimul ediderunt documenta. Nec Gallus ille praetereundus est, inter huius delabentis saeculi dramatum scriptores forte peritissimus, cuius inter comicas fabulas pulcherrimam plurimi censent illam, qua Rabagas, effici nugivenduli persona, civilem hunc regendarum civitatum morem acerrime est insectatus.

Nunc itaque, postquam plures veteres populi, Graeci, Itali, Germani, in unitatem restituti sunt, civilis libertas parta, iuraque et leges omnibus aequa constituta, quae omnia tot iam praecones sub fabularum velamine in scena propugnaverant, illum velim maximum inter dramaticos poetas salutare, qui opificibus, agricolis, et egenis omnibus, quos fames torquet et falsa philosophorum doctrina stultis effatis pervertit, arte subveniat; qui christianae societatis debita et iura, et, quae omnis generis malis ab Evangelio proferuntur remedia, potentissima scenae efficacia proferat, carminumque admota virtute, optime populos adhortetur, indigitans quibus potius virtutibus aerumnarum huius vitae causae expelli, quo potius fonte solatia attingi possint.

Poetam adprecor, qui nostrae huic latinae soboli, cuius non impar imminet calamitatum pondus quam transactae gloriae cumulus est, patrum res gestas ex longa oblivione iterum in oculis ad vitam suscitet, ut degeneres nepotes aliquando viva memoria acrique pudore excitentur.

Genium hunc tutelarem quasi exspecto, qui, mutuatis ex vita miserrimis vitiorum effectibus, mores emendet, perversos animi motus insectetur, auri hanc insatiatam famem, qua stulti incendimur, vituperet, animos altae strenuaeque virtutis exemplis confirmet.

Neque tamen suus desit amori locus; nam, cum malis saepe cupiditatis illecebris in nefas omne ruere homines videamus, sunt, nec quisquam ignorat, ingenuae et castae pulcritudini validissimi in nos traditi stimuli, quibus interdum ad bonum quodvis assequendum per asperrimum quodque iter impellimur. Tunc enim cuiusvis virtutis flammam purus integerque amor in homine incendit, quamvis non raro optati praemii spe omnino destitutus.

Ad quae profecto id unum satis sit memorare, quod Gallus Rostand, lectissimi ingenii poeta, nobili stylo dictavit drama pulcherrimum, cui *Cyrano de Bergerac* nomen imposuit.

Opus enim tum morum saeculi decimi septimi studium ac perspecta scientia, tum rursus conficiendi ars exquisita optimum fecerunt; at una prae omnibus laboris pretium est principis actoris persona, qui nobilissimo amore, quamvis infausto, accensus, latini animi altam indolem generosamque virtutem ad maximum usque sacrificium perducit. Hinc et apud nostros et apud Iberos praecipuus insolitusque operi favor, quo ferme virtutem omnium, quibus media, quae dicitur, aetas suos equestri ordine auctos milites praeditos voluit, specimen carissimum evocatum prae oculis viderimus.

Late igitur optimi consilii viris panditur via firmo terenda gressu ad spectacula in reipublicae salutem emendanda, insigniaque exempla animos ad inceptum erigunt. Ad quorum tramitem si nova dramata effingantur, nulli amplius improbanda erunt quod corruptelam foveant, sed, uti Cyranus ille de vita, ita et ipsa de scena « immaculata intactaque crista » discedent.

I. ANTONELLI.

(1) « O Graeciae filii, ite, liberate patriam, liberate pueros, uxores, deorum patriae templa et sepulcra maiorum; nunc pro omnibus pugna est ».

Cito parcendum est iniurianti, ne veniae viam tibi intercludas.

(S. AUGUST. *De civ. Dei*, lib. 4, c. 5).

"Platonia" ad catacumbas, Romae.

Attamen, argumentum aliud contra Ianiculensem traditionem silentio praeterire omnino nequeo.

Sanctiora urbis Romae monumenta quae ad apostolos et ad martyres spectant, in *Itinerariis* illis, quae *peregrinorum* nuncupamus, sexto vel septimo saeculo conscriptis, magna diligentia notata invenimus. Inter haec locus martyrii beati Pauli *ad Aquas salvias* indicatur, cum locus crucifixionis beati Petri in vertice collis Ianiculensis silentio omnino praetereatur (1). Ex quo grave profecto indicium deduci potest memoriam illam sexto vel septimo saeculo prorsus ignotam esse; nam secus silentium illud inexplicabile plane dicendum est. At hoc sententiae nostrae profecto favet. Memoria enim *ad Aquas salvias* a sepulcro beati Pauli dissitas speciali adnotatione viatoribus indicanda erat; quod in Vaticano necessarium minime fuit, ubi et locus martyrii et sepulcrum in una eademque basilica colebantur. Quod si locus martyrii beati Petri in Ianiculo compertus tunc Romae fuisset, tam insignis memoriae indicatio nullo modo praeteriri poterat in eo ipso documento, in quo de altero martyrii apostolici loco agitur.

Sed memoriae aliae eaeque plures in urbe Roma apostolis sacra exstant; ne vero nimis in longum traham, eas in proximo huius commentarii numero persequar.

H. MARUCCHI.

(1) V. DE ROSSI, *Roma sotterranea*, vol. I, pag. 176 et seqq.

DE SERICIS TEXTILIBUS
ARTE CONFECTIS

Fuit haec quondam inter maiores disputatio, num serica textilia, quae et bombycina vocabant, apud Seres primum, immitis Scythiae mitissimos populos, vel in insula Caea a Pamphyla muliere, Latoi filia, inventa essent; at dum in insula illa ex bombycum villis effingi sericae vestes dicuntur, apud Seres contra, ex suae regionis arboribus silvarumque, ut ait Plinius, lanicio eas confici fama erat, unde in *Georgicon* illa (II, 120):

Quid nemora Aethiopum molli canentia lana?
Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres?

Redibant haec nuperrime ad mentem, cum de sericis artificio pariendis texendisque nonnulla legissem, ac praecipue de Gallo quodam Chardonnet, quem profecto si a Seribus patribus derivatum audirem, nihil mirarer; optime namque arcanos haereditatis influxus abditasque leges, quibus nostra haec aetas tanta fatorum vim tribuit, illum informasse dixeris.

Qui igitur, Dedalus alter, bombycem vermiculum natura genitum eiusque lucidam salivam arte imitari aggressus, fulmineum gossypium assueto more primum fingere instituit: quod equidem nihil est aliud, nisi gossypium omnino aridum carminatumque acidi sulphurici ac nitrici mixtione perfusum, et aqua deinde diligentissime lotum optimeque siccatum.

Massam, fractis hoc modo disiectisque acido fibrillis, in vasibus undique clausis, quibus liquidi aetheris alcoolique solutio continebatur, immisit, cuius contactu, quadraginta athmospherarum vi ac pondere adiuto, eam omnem in liquidum viscosum, fluidum translucensque omnino dissolvit, quod nos *collodium* appellamus.

Hoc, philtrantium vasorum serie parata, in aliud post aliud, ad purgandum, deduxit, ut a reliquis praecipue pristini gossypii fibrillis, quae nec satis adhuc maceratae forte superfuissent, expoliaretur; ac tandem in magnum ferreum tubum immisit.

Ex eo minoris diametri fistulae undique derivabantur in cuspidem paulatim attenuatae ad vitreum usque capillum, invisibili foramine terebratum.

Inde reserato metallico ostiolo tenuissimum prosiluit collodii filum, quod, aëris contactu, aethere ac alcool extemplo vaporatis, rigidum solidumque factum, simulque volvente rota captum ac involutum est.

At, « in cauda venenum »; fili namque mataxa, quam tanta arte confectam ostendimus, non inflammabilis tantum quam et ad explodendum paratissima est, quippe quae nonnisi fulmineo parta gossypio.

Itaque, in solutum ammonii sulphur statim demergitur, qua lotione acidum omne nitricum amittit, tandemque, ut tute iterum iterumque expoliri, colorari, texique possit, in praesto est.

Serica igitur hoc ritu confecta, non alias ferme quam si ex bombycina essent lanugine texta, nitent ac splendescunt, variatissimis coloribus pinguntur, molliaque tactu sunt ac flexilia: sed, hoc uno superat artificium natura, citius aliquantulum usu teruntur.

Inde inter pannos quos vilioribus sericis vel gossypio ordiuntur, quique praecipue in sericas taenias postea dividuntur, ut splendorem tribuant, plerumque adhibentur.

Attamen maxima iam opera ac sumptu ad huiusmodi serica conficienda, officinae a Gallico quodam collegio, prope Bisuntinam urbem, statutae sunt, opificibus satis stipatae, eiusque confectio commerciumque magis in dies augentur.

Ecquae vero tot inventorum tantique moliminis causae? Una sane praecipua, nec ab ea quam tot abhinc saeculis Plinius innuerat longe profecto absona, qui, de Serium villis loquens, haec festive at non sine subtilitate adnotavit (VI, 17, 20): « Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico matrona transluceat ».

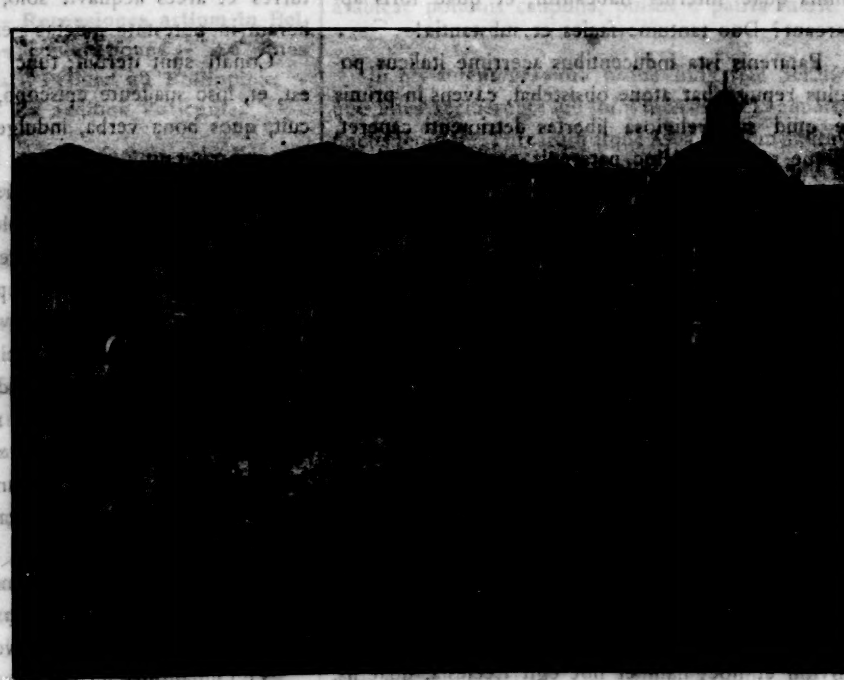
LAELIUS.

PETRUS PARENZO

Vis illa furialis, quae tota nunc est ad eversionem societatis humanae, ad subruendas respublicas, ad internecionem omnium qui praesint, cui duo sunt hostes: Deus et Pax, nec recens, nec ignota habenda est. Quin imo (si recta scrutemur et vera sequamur) emicat coram nobis ab ipso hominum exordio teterrima et sanguinolenta eius historia, quae hactenus oculos plurimorum praeteriit hac una de causa, quod magis fuere coram agentes, quam causa ad agendum impellens, et illata funera potius adscripta sunt dentibus, quam veneno quo dentes imbuebantur.

Quae omnia aquilina acie Augustinus perlustrans, librum edidit mirabilem de civitatibus duabus, Dei, scilicet, ac Belial, ad quem lectores nostros, siquos amor tangat rem a fundamentis cognoscere, delegamus.

Nil mirum igitur si nefaria vis haec nascenti ad-

"Aquae salviae" ad Romam.

[illegible] APOSTOLORUM PETRI ET PAULI IN URBE ROMA

Maxima eaque perinsignis Petri et Pauli apostolorum in Urbe monumenta, sepulcra ipsa, quae in Vaticano et prope viam Ostiensem adhuc [illegible], procul dubio dicenda sunt.

[illegible] iam post Christum secundo com[illegible] profecto erant, [illegible]que ad haereticos [illegible] Romanaeque Ecclesiae apostolicam auctoritatem [illegible] a Caio presbytero, verbis notissimis [illegible] tradita, [illegible]bantur: « Ego vero apostolorum tropaea possum ostendere; nam sive in Vaticanum sive ad Ostiensem viam pergere libet, occurrent tibi tropaea eorum qui Ecclesiam illam [illegible] » (1).

Haec autem tropaea, scilicet sepulcra, titulis ipsis [illegible]; quae ad inscriptiones [illegible] verba alia [illegible] [illegible] quae in [illegible] nunc Vaticanum [illegible] Constantinianae pacis, qua [illegible] habemus [illegible] Donatistis [illegible] (3) [illegible] Petro [illegible] in Vaticano [illegible] « sepulcra in V[illegible] iuxta viam Triumphalem [illegible] » (4).

Prudentius denique christianorum sui temporis [illegible] facile princeps, qui Romam [illegible] a Christo [illegible] devote et di[illegible] quasi [illegible] apostolorum [illegible] utraque ripa [illegible] sepulcra » (5).

[illegible] testimonium [illegible] ex Actis Petri et Pauli depromi[illegible]. Quamvis enim Acta illa ut apocrypha merito a [illegible] indi[illegible], [illegible] tamen redolent antiquitatem, et [illegible] habentur.

Accedit tandem ad authentiam duplicis sepulcri [illegible], ut ita dicam, coronam [illegible] basilicarum, Vaticanae [illegible] atque Ostiensis, Constantini Augusti [illegible] aedificia in urbe Roma ante alia longe celeberrima, et a civibus advenisque solemni cultu et veneratione saeculis omnibus habita.

[illegible] suo unumquodque loco sepulcra haec apostolorum ad medium circiter saeculum tertium [illegible]. At anno 258, ut multorum opinio est, pignora illa sacratissima ad locum qui dicitur *ad catacumbas*, iuxta viam Appiam, translata sunt; in Ecclesiam tunc saeviente Valeriano, qui coemeteria ipsa Christianorum fisco adiudicaverat (6). De quo testimonium luculentissimum in pervetusto Romanae Ecclesiae kalendario habemus, ubi sub die XXIX mensis Iunii legitur festum apostolorum tribus in locis celebratum: in Vaticano nempe, et prope viam Ostiensem, ac denique *in catacumbis*; cui postremae indicationi nota chronologica anni 258 hoc modo adiicitur:

« III kal. Iulias, Romae, via Aurelia, sanctorum apostolorum Petri et Pauli. Petri in Vaticano; Pauli vero in via Ostiensi; utriumque in catacumbis (passi sub Nerone) Tusco et Basso consulibus (a. 258) ».

At persecutionis acerrimae transacto tempore, corpora apostolorum, anno probabiliter 260 sub Galliano, ad primaeva reducta sunt monumenta; et ibi perpetuo ad nostram usque aetatem separatim asservata.

Hypogaeum, in quo corpora apostolorum aliquando iuxta viam Appiam iacuerunt, etiam nunc pone absidem basilicae S. Sebastiani martyris aspicere iuvat; et criptam illam quae *Platonias*, seu

Imago antiquissima Apostolorum Petri et Pauli
in disco aeneo insculpta
et in coemeterio Domitillae reperta.

loci marmoribus exornati, nomen obtinuit, Damasus papa (ut *Liber pontificalis* testatur) metrica inscriptione ditavit. Quin imo nomen ipsum *ad catacumbas* huic tantum hypogaeo primitus concessum, et postea omnibus aliis veterum Christianorum sepulcris attributum, traditioni eidem, iuxta meam sententiam, optime respondet. Mihi enim valde probabilis opinio videtur nomen illud, quod ex κατά (*apud*) et *accubitoriis* (*cubitoria, cumbae*) originem sumit, locum ipsum designare qui « apud duo sepulcra insignissima » et quasi antonomastice « apud sepulcra » positus erat.

De sepulcris apostolorum hisce tantum delibatis, aliquid de locis utriusque martyrii innuere opportunum profecto erit.

Quod ad Pauli martyrium spectat, ipsum ad *Aquas salvias*, non longe ab Ostiensi via, evenisse universalis et constans fert traditio; quae in Actis apocryphis iam ut certa notatur, et testimonio totius antiquitatis facile potest confirmari, ita ut a nullo homine inficiatur.

Sed de crucifixionis beati Petri loco non omnes eruditi homines inter se convenerunt; quippe alii in Vaticano, alii autem in vertice collis Ianiculensis tam insignis martyrii theatrum collocaverint.

Vetustior traditio ad Vaticanum procul dubio nos vocat, ut Bosius ipse, rei archaeologicae christianae constitutor, in opere cui titulus *Roma sotterranea* aperte fatetur. *Liber* enim *pontificalis* beatum Petrum sepultum in Vaticano fuisse indicat, « iuxta locum ubi crucifixus est, iuxta palatium Neronianum in Vaticano ». Et Neroniani palatii nomine praedium suburbanum illius Augusti et circum Cai Caesaris indicatum esse nulli est dubio obnoxium.

In Actis autem, quae iam antiquissima fuisse diximus, martyrium beati Petri « iuxta obeliscum Neronis » evenisse notatur; scilicet apud obeliscum, qui in medio circo eiusdem olim exstabat, quem postea in mediam plateam Vaticanam Xystus V P. M. transtulit. Quin imo alia etiam documenta, quamvis recentioris fortasse aetatis, locum crucifixionis beati Petri « inter duas metas » indicant (1); quae verba « circum Vaticanum » profecto designant, et ad duo monumenta Aureliae et Ostiensis viae, longe inter se dissita, referre, ut quidam autumarunt, plane absurdum est. Denique alicuius momenti Iulii Erculani testimonium a Bosio prolatum indicari etiam debet, iuxta cuius scriptoris fidem in veteri Vaticana basilica oratorium quoddam nomine *crucifixionis beati Petri* publicae venerationi patebat (2).

Quae omnia equidem historiae persecutionis Neronianae perfecte respondent.

In Vaticano enim, teste Tacito, protomartyres romani, anno 64 post Chr., triennio scilicet ante apostoli necem, triumphi palmam meruerunt; cum Nero « hortos suos ei spectaculo obtulerat... ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent aut crucibus affixi, aut flammandi, atque ubi defecisset dies in usum nocturni luminis urerentur » (3).

Et valde verisimile mihi videtur, eo ipso in loco ubi martyres illos crucibus Neroniana saevitas affigi iussit, ibi Petrum apostolum in crucis patibulo Christo testimonium reddidisse.

Quid ergo de traditione Ianiculensi dicendum? Eam primaevam non esse ex hactenus dictis certe constat; et si etiam media, quae vocatur, aetate exorta, quatuor tamen abhinc saeculis maxime pervulgata est, ab aedificatione nimirum speciosae illius aedis Bramantianae, quam Hispanorum regum munificentia ibi exstructam admiramur. Memoriam tamen apostoli fortasse ibi aliquam fuisse non omnino inficiabor; quod ex condita ibidem ecclesia quadam sub Petri nomine coniici potest. At memoriae huic, qualiscumque ea fuit, indicationem *Itinerarii Einsiedlensis* « fontis et carceris sancti Petri » referendam minime esse, ut quidam opinati sunt (4), iam ipse, inversionem aliquam in codice *Itinerarii* suspiciens, affirmavi (5).

Quam sententiam nuperrime virum doctissimum, Ludovicum Duchesnium amplexum quoque fuisse non parva animi satisfactione intellexi (6). Erroris autem origo circa Ianiculensem traditionem variis modis explicari potest; confusio enim inter vias Aurelias, antiquam nempe et novam, atque inter naumachiam, quae in Vaticano certe exstabat, et aliam longe ampliorem sub Ianiculensi iugo, facillime orta est.

(1) Versio lat. Eusab. *Hist. eccles.* II, 25.
(2) Id. ibid.
(3) *De schismate Donatistarum*, II, 2.
(4) *De scriptoribus ecclesiasticis*, I.
(5) *Peristephanon*, hymnus XII.
(6) V. opus meum: *Le memorie dei santi apostoli Pietro e Paolo nella città di Roma*, 1894, pag. 39 et seqq.

(1) V. Grisar, *I papi del medio evo*, vol. I, pag. 409.
(2) V. Bosium, *Roma sotterranea*, lib. II, cap. III.
(3) *Annales*, XV, 44.
(4) V. Lugari, *Le lieu de crucifiement de saint Pierre*, Rome, 1898, pag. 74 et seqq.
(5) V. opus cit. *Le memorie dei santi apostoli Pietro e Paolo*, pag. 113 et seqq.
(6) V. Duchesne, *Le Forum chrétien*, 1899, pag. 24.

mines enim coram Deo in ipsa consistunt, quasi spectaculum facti mundo et angelis et hominibus.

Sidonius hoc designat nomine locum, in quo cubiculares domestici requiescebant (lib. II, ep. 2).

Archadius et Honorius (Can. *Siquis*, 6, quaest. 1) illud et aulam dicunt et secretum concilium supremi imperantis, in quod viri acciantur insignes: « Qui in consiliis et *consistorio* nostro intersunt ».

Apud Iustinianum denique non modo concilii imperatorii locum, sed et ipsam iudicantis Augusti aulam vox illa significat: « Si quando lis speratur in nostrum inferri *consistorium* » (Can. *Anteriorum*, 2, quaest. 6).

Sanctus Hieronymus consistorium vocat: *Cleri romani senatum*, idemque: *Presbyterium*, quum in more Pontificum esset congregare ad se summos presbyteros, cardinales nempe, ut cum iis de summis Ecclesiae rebus agerent.

Tres autem consistorii species enumerantur: *publicum*, *semipublicum* et *secretum*, in iisque, praeside Papa, novi decernuntur, quibus dederit Spiritus Sanctus episcopis regere Ecclesiam Dei, sedibusque adiiciuntur, siquae vacuae sint toto in orbe terrarum; novi cardinales nominantur; atque interdum definiuntur lites, tributa excipiuntur, omnia denique fiunt, quae coram senatu suo in propria ditione faceret imperator.

Adstat Pontifex ac praeest indutus pluviali rubeo, tectusque caput mitra aurifrigiata ac stellata gemmis; adstabant olim cardinales purpurati omnes solemnibus vestibus et pileati, uti videre est in quodam nu nismate magno, in quo Paulus II ostenditur in consistorio sedens, maxima assidentium circa patrum cardinalium frequentia; cuius numismatis imaginem ad amussim refert Macri (voc. *Cardinalis*), habetque verba in circuitu: SACRUM PUBLICUM APOSTOLICUM CONSISTORIUM. PAULUS VENETUS PP. II.

« Ubi Petrus, ibi Ecclesia »; atque ideo non locus, neque urbs ad consistorium certa requiritur, sed Pontifex congregans et cardinales congregati, iique insuper queis ius adstandi Pontifex dederit. Hinc legimus in ipsa urbe Roma Pontificem Xystum IV consistoria habuisse in aedibus cardinalis Latini Ursini, quem aegrotantem invisit una cum eius patribus; alia alibi.

Solet denique idem Papa in consistorio alloqui latina oratione cardinales, qua exponit Ecclesiae conditiones, et quae eidem sive adversa sive prospera obvenerint.

H. De Vecchi-Pieralice.

NUMEN UBI?...

Numen ubi?... Infirma quidam sic mente volutat:
Ille ubi, qui mundum temperet imperio?
Impius est oculos caeca caligine purget,
Et quo se vertat, sentiet esse Deum.
Numen ubi?... In caelo stellis fulgentibus apto
Errorem mentis perlegat ipse suae.
Consulat et speculum, propriaque in imagine Summi
Artificis semet nobile noscat opus.
Numen ubi?... Hic aer spirabilis, aequora, tellus,
Venti, amnes, fontes, litora, prata, nemus,
Cuncta Deum clamant: cunctis tu denique crede,
Credere si nescis, mens male sana, tibi.

A. Basili.

CAROLUS NOCELLA
PATRIARCHATUS ANTIOCHENI TITULO DECORATUS

Vox Urbis merito plaudit et gratulatur, quod sapientia Leonis XIII Pont. Max. latinitatis cultores eximii praemiis honestentur amplissimis. Virum enim ea laude in primis florentem Carolum Nocella, cuius nuper editam hoc ipso in commentario vidimus perelegantem gratulationem pro recuperata valetudine Pontificis Maximi (1), insidentque mentibus adhuc nobilissimae ab eo confectae inscriptiones anno 1867 in funere militum pontificii et gallici exercitus qui ad Nomentum occubuerant, patriarchatus Antiocheni titulo et honore insigni decoravit.

Is ingenii elegantia, animi candore, morum suavitate adolescentibus carissimus, primum in Pont. Seminario Romano latinis litteris tradendis praepositus, tanta cum alumnorum utilitate eo munere functus est, ut difficile sit enumerare quot viri quanta pietate et doctrina ex eo ludo prodierint. Annos sane multos in ea schola videtur trivisse intuenti quanta diversos aetate noverim auditores. Duobus deinde Pontificibus adiutor primum ab epistolis latinis, deinde ab epistolis *ad Principes* se praebuit in utroque munere adeo sollertem, ut difficillimis temporibus potuerit probari maxime. Nunc vero gravis annis, quos pro Ecclesia functus muneribus totos consumpsit, senior Collegii Praelatorum Urbis, qui in romanis Congregationibus Apostolicae Sedi operam praestent adhuc perutilem, a secretis sacri Consistorii ea est auctus dignitate, qua neque cogatur susceptam vitae rationem immutare, neque prohibeatur quominus horis subsecivis, animis ad pietatem provehendis, abluendisque pro tribunali sordibus confitentium, celebrare pergat asceterium ad forum Pacis. Excipiat modo, antiquus magister a consenescentibus auditoribus omina incolumis vitae ac diuturnae, excitetque exemplo suo non tam praemii spem atque honorum ex studiis bonarum artium, quam voluntatem illustrandi hanc urbem rerum gerendarum peritia, litterarum amore et praestantia virtutis.

F. Pellegrini.

(1) Cfr. num. VI, ann. II.

ANNALES

In Transvaal pericula - Conventus de pace nonnulla - Arbitrales sententiae bis apud Americanos invocatae - Recensiones artium in Belgica - Cretenses coniurationes - Ad fines Bulgariae praelia - Bellum ad Philippinas - Danorum festa - Ex aedibus Vaticanis.

Colloquium quod in Bloemfontein urbe Krüger, Transvaal reipublicae praeses, cum Alfrido Milner, coloniae ad Africae frontem gubernatore, habuit, instaurandae cum Anglia concordiae, nullius utilitatis fuit. Erat enim contentio de iure suffragii ferendi, quod quidem Transvaaliana respublica alienigenis tunc tantum indulget cum se quartum iam supra decimum annum in regione moratos esse probaverint.

Vix enim tria lustra sunt, ex quo primum auriferae fodinae exploratae fuerunt, ad quarum thesauros lucrandos tot advenae ex anglica praecipue finitima colonia in reipublicae terras sese contulerunt. Hos igitur, ne civibus multitudine suffragiorum principatum adimerent, rigidius in dies magistratus invigilarunt, post ea praecipue, quae anglicanis suasionibus obediens Jameson doctor infelici conatu contra reipublicae libertatem ausus est.

Aliquid tamen Anglorum voluntati a popularibus comitiis concessum videtur, lata nuperrime lege qua alienigenis omnibus ius suffragii attribuitur; at eadem arrepta occasione, praeses Krüger publice ac solemniter declaravit se nihil externae cuivis reipublicae concessurum, quod plenam suorum civium libertatem minuere videatur.

✱

Batavicus de pace conventus nulla mentione digna protulit statuta; propositionibus enim Russorum, circa armorum vim per aliquod tempus non augendam frustra oblatis, propositam etiam de arbitratu rogationem frustra evasuram praenunciant: qui vero illi praecipue adversantur Germani, sibi nullum acceptum tribunal protestantur, nisi a quovis partis studio prorsus immune satis appareat, quod hodiernis Europae condicionibus ut obtineri possit difficile est.

Unus itaque tot laborum fructus hucusque videtur, Genevensis illa anni 1864 pactio ad navales etiam pugnas unanimiter extensa.

✱

Interim vero ea est aequitatis vis, ut opposita obstacula, nisi nimia hominum mala voluntate confirmentur, facile exsuperet; quod de arbitratu accidisse videmus. In americana enim Argentina republica foedus cum finitima Uruguay natione initum est popularibusque comitiis oblatum, ut in quavis discordia ad arbitratum confugium habeatur. Nec satis: his enim diebus arbitrorum tribunal Lutetiis Parisiorum convenisse accepimus, ut de controversiis, circa regiones quasdam prope Guyanae fines exortis, Angliam inter ac Venezuela rempublicam sententiam dicat.

✱

Est sane et aliud novorum temporum signum, Albertum e regali domo Belgica, regni haeredem, publicam artium recognitionem Gandavi lustrantem, *Vooruit* etiam quae a *socialistis communistisque* publice exhibita sunt visitare voluisse; idque primum accidisse notatum est, regni principem cum popularissima factione publice communicasse.

✱

Contra non eadem Turcarum animis remissio; Creta enim ex insula rumor pervaserat, coniurationem in Georgii e domo Graeca vitam ab infidelibus initam; quam miro Dei consilio illum vitasse dicebant. Rem vero aliquantulum leviorem fuisse ex hoc arguere licet, quod unus tantum barbarus, cui Rachraki nomen, arabicae potionis caupona, pulsus e patria fuerit.

✱

In his autem graviora prope Bulgariae Serbiaeque fines acciderunt: die Iunii mensis decimaquarta, noctis tempore, Turcarum atque Albanensium militum copiae terminos violarunt, Serborumque stationem ad Propatchitza aggressi sunt ac depopulati. Tunc itaque et ad Braina et Goubavtzi nova inita quotidie praelia, quae circa deserti Sabanitza limina indesinenter ab ea die vario exitu absolvuntur. At dum milites pugnant, Austrorum legati sese pacis mediatores exhibent, ut utraque pars bellicos ardores compescant, milites suos contineant, atque ab armis recedant; quod equidem turcis copiis suadere haud facile est, quae, in perduelles Macedones armis instructae, convicia quodammodo exquirere videntur, ut iis liceat in aliquem uti. Rem proxime bene cessuram speramus.

✱

Bellum in Philippinis varia semper actum fortuna perdurat, quae Americanis invasoribus non satis facilis hucusque arrisit. De Aguinaldi igitur, vel de altero ex eius ducibus nece, multi huc vel illuc ru-

[illegible] Christianismo manibus, lacertisque, ut ita dicam, ambobus; uno quippe manu vincula, pugiones, ignem ac tormenta quaeque inferebat, altera [illegible] nefaria quaeque moribus atque dogmatibus [illegible] pravitate versabat; vastabatque vineam Domini Sabaoth ferro detruncans, pedibus proterens, et siquis ager esset, quem non valeret subvertere, superseminabat zizania et lolium, quo vel inficerentur aristae, vel frumenta ipso in germine exterminarentur.

Hinc illa acerrima christianae religioni pugna cum Gnosticis ipso primo saeculo Christi, qua feliciter [illegible] argumentis devictos, non tamen funditus [illegible].

Numquid et memorabimus portenta fidei, quibus [illegible] inter Ecclesiam et Imperium claruerunt? Quae et quanta ad miserorum levamen opera! Quae [illegible] actio! Atque haec omnia, superba monumenta aevi medii, templorum erectae moles [illegible].

[illegible] municipia [illegible] Ecclesia et libertatum [illegible] per fas nefas [illegible] repetierunt. Haec [illegible] nuncupanda est, cui, teste [illegible] Seraphicus Franciscus ille Assisinas ad [illegible].

Iure quidem; Redemptori Christo conformis factus novum [illegible] in humana consortio, quae cupiditatibus partim, demagogicis partim [illegible] societatis idolo [illegible] semper [illegible] magnum si [illegible] Deum et mortal; excidium [illegible].

[illegible] *Manichaei* illi, quos *patarenos*, [illegible] vocare; hostes quidem religionis et [illegible], *socialistas* [illegible], *anarchici* sanguinolenti, quibus non ius proprietatis, non familia, non Deus, sed [illegible] licentia sentiendi, et aequum servire malo, vel bono; Deus utrumque.

Quid? Nihil [illegible] contra Ecclesiam [illegible], [illegible] capita [illegible], iure possidendi negato, [illegible] turpiter [illegible], mutatis pro habitu dogmatis, sacramentis et ritibus. Numquid enim idem ipse est, quem penitus diversum efficies intus et extra? Quid huic uni deest, ut idem sit, praeter omnia quae interius habeantur, et quae foris appareant? Duo tantum: facies et substantia!

[illegible] acerrime italicus populus [illegible] obsistebat, cavens in primis [illegible] libertas detrimenti caperet, [illegible] patarenis perfugium ad [illegible] inter Ecclesiam [illegible] populi [illegible] Francisco [illegible].

[illegible] urbibus et oppidis [illegible], et vallo, [illegible] munierunt.

[illegible] has conditiones temporis [illegible] invat, quum eadem [illegible] fere omnium, [illegible] incerti nutant [illegible] duces, atque [illegible] viri quod leges [illegible] periculum vel [illegible]. Neque novum et hoc; nam et hoc egit Ecclesia, quae iis, de quibus loquuti sumus, annis, a concilio Viennensi aequas malis leges postulavit et arma, quibus pata[illegible].

[illegible] autem in se habentibus, nobilissima [illegible] civitas, Urbevetus, Ecclesiae se spopondit, [illegible] loco et munitionibus fere inexpugnabilis, Romanorum Pontificum arx et refugium videbatur. Magna inde urbi laus, magnum nomen, magna [illegible], ac hinc [illegible] Ecclesiae [illegible] nuncupata.

[illegible] occupassent? Discordiis eo tempore [illegible], hisque, ex eadem civitate, imperio, hisque Ecclesiae [illegible] atque faventibus, quotidianae rixae in viis, in plateis, in agris, et bellum fere domi quotidie. Hinc leges, hinc mores, hinc dissoluta ferme omnia; hinc nobiles Urbevetani quamplures, patarenicis [illegible] doctrinis, [illegible] aut, nihil sibi [illegible] rati tam sanctum, quod non [illegible] tam munitum, quod non [illegible] vel vi, vel fraude [illegible].

[illegible] in sua [illegible] aut extingueret, pacem populo, obsequium legibus compararet.

Fortissimum iuvenem, virili [illegible], virili manu ad quaeque paratum obvii cives [illegible] plausu, spe magna [illegible], potestatem [illegible] nomine et re contulerunt, dominum conclamarunt.

[illegible] hisce enim a [illegible] clades [illegible] est, speciem [illegible] per [illegible] quae [illegible] pugnae [illegible], circumferendi arma prohibuit. Sic ipso in limine parta quies, [illegible] caedes.

Nobiles tunc rem in odium suadere factam, incitare plebem, commovere sermonibus, quasi libertate pristina privarentur, et prima Quadragesimae die, coniuratione facta, arma capessere.

Turres et optimatum arces armorum plenae, saxorum telorumque vis, sicariorumque satellitumque manus ibi parata, et repente ex condicto super populum in viis frequentem omnia torquere. Inde excidium miserabile.

Non tulit haec Petrus, et, qua vi poterat, rebelles coepit; non tamen omnes poenas exegit; sed turres et arces aequavit solo, urbem tutam, et liberam in potestate quietae gentis esse voluit.

Conati sunt iterum; tunc nulla venia concessa est, et, ipso suadente episcopo, ferro et igne coercuit, quos bona verba, indulgentia, et consilia pacis non coercuerant.

At, quos non [illegible], iterum nefaria [illegible], et passim voces, plenae minarum et exterminii [illegible], in Petrum ferebantur, cui vel pugione, vel hasta, vel veneno pereundum.

Vir magnus, praesentiens mortem, Romam remeat benedictionem Pontificis vivus exorans; cui Pontifex forte obvius: « Ecquid, ait, Petre? Fecistine prout imperavimus? » « Feci, respondit, o Pater, et quia feci, quaeror ad mortem ». « Vade iam, inquit Innocentius, et viriliter pugnans locum tene, quem dedimus; nihil enim in te, praeter corpus, occidere poterunt ».

Parentus igitur recto tramite domum pergit, te[illegible] condit, valedicit uxori in lacrimas effusae, et [illegible] Urbemveterem redit.

Vigesimaprima mensis eiusdem die, tertia noctis hora, Petrum caligas solventem, ut cubitum iret, plures ante cubiculi portam voces appellant. Sicariis et coniuratis Rodulphus domesticus aditum praebuerat; dynastae Bisentii, coniurationis principes, [illegible] corruperant.

Tunc in Petrum procedentem, ut videret [illegible], rentes, satellites iniiciunt manus, coriacea fune [illegible] adstringunt, trahuntque nudum pedibus e [illegible]. Petenti sandalia nutibus, quippe obstrictus [illegible] loqui non poterat, Rodulphus proditor sua [illegible]. Coniurati optimates in tugurio quodam extra [illegible] exspectabant. Vix fuit coram, iusserunt, si [illegible] vellet, eum revocare latas leges, [illegible], et data a nobilibus pignora pro pace [illegible] servanda, abdicare se magistratu, patarenos [illegible], nec expellere, nec vexare.

At [illegible] pacato ore sic illis: « Mulcta [illegible] pecunia, non ex [illegible] potestatem, et eius officia, et [illegible] non dimittam ».

Tunc [illegible] in faciem [illegible] colapho, [illegible] malleo ferreo caput eius [illegible].

De cuius interitu populus certior factus, [illegible] magna [illegible]; pluraque prodigia [illegible] illud facta sunt.

Mors, pessima et ante diem, caedis auctores, et quotquot vel sanguine manus, vel proditione et coniuratione sontem sceleravere animam, abstulit.

Urbs in pace fuit, haud aliter ac si Petrus moriens tartaream ex illa regione magnanimo suo sanguine Erynnim fugasset.

Martyr habitus acclamante populo et patrono urbis, septingentos post annos vivit adhuc in memoria gentium, quas docuit exemplo: eos et [illegible] vivere et fortiter mori, quibus reposita post mortem est spes vitae immortalis.

Nec minus decoris et famae, quam Regulus Romanae urbi Petrus hic affert, cuius commemorationem septies saecularem religio et patria pariter voluerunt insignem, sublimemque ritibus consecrarunt.

A. Fum.

DE CONSISTORIO

Hoc designatus nomine locus est omnis, in quo venientes consisterent aliquid exspectantes vel aliquem, coram quo starent; et, si vocis vim spectes, communis pluribus locus ipse habendus erat; sonat enim hoc praepositio *cum* verbo praefixa.

Consistorium autem, iuxta canonicum morem et Ritualem, habetur in Clementina *de sentent. et re iudicata* (*Gloss.* cap. 2), ubi ita definitur: « Consistorium coadunatio sapientum est ad consulendum; uti Romae est coram Pontifice cardinalium pro tractandis Apostolicae Sedis negotiis ».

Aula igitur ad hoc habetur, parataeque per circuitum sedes, atque in medio thronus pro Pontifice ad parietem, ibique qui sedent de summis catholici orbis rebus ferunt quae sentiant.

Consessus ipse a loco sibi nomen fecit.

Regibus antiquissimis haec aula etiam fuit; legimus enim in Biblia Sacra (*Esther*, c. V): « Et stetit (Esther) in atrio domus regiae, quod erat interius, contra basilicam regis; at ille (Assuerus) sedebat super solium suum in *consistorio* palatii contra ostium domus ».

Tertullianus (*De resurrect. carn.* c. XXIV) *consistorium hominum* universam terram appellat; ho-

PER ORBEM

Fateor libenter, humani lectores, numquam ex quo haec itinera primum aggressus sum tanta calamitatum luctuosa messe domum me fuisse reversum, terra marique infestantium, ut incolumi capite me evasisse adhuc Superis gratias iterem. Primum enim americana occidentis litora nimio solis aestu coactus reliqui, qui si tantus iam fuit, canicularibus diebus quantus erit nec coniectare quidem mens audet. Neo-Eboraco enim in urbe, die huius mensis Iunii octava, sexdecim viri, fulmineo veluti solis ictu post tantas flammas perculsi, mortui in via procubuerunt.

Quorum vero exigua ac veluti nulla clades est, si cum iis comparetur quas horridae undique excitatae tempestates admiserunt. Sic ex Texas provincia nuncii delati sunt, terribilibus procellis tumentia flumina late undique ripas inundasse, domos diruisse, viros ad quinquaginta interfecisse. Eadem fere in civitatibus Austin, S. Saba, Manardville, in regionibus Wisconsin et Minnesota, et in civitate New Richmond evenere, quam immo elementorum furore quasi deletam fuisse ac centum et quinquaginta incolas nece amisisse novimus. Tandem die mensis xv Erman urbem atra procella vastavit.

Haec omnia tamen quasi nugae habenda videntur, cum Iberorum sors expendatur; quibus, uti videtur, nec pessima belli fortuna, neque civilium discordiarum pericula satis aerumnarum adhuc comparaverunt. Madritum, die mensis decima, eiusque suburbia, atrae per caelos nubes repente cooperuerunt, quibus extemplo fractis, pluvia ad torrentis instar, grando vehementissima, tonitrua, fulgura, fulmina in domus cumulatim iacta sunt. Regalem foeminam, quae regno praeest, eiusque nobilem comitatum, dum recreationis causa per agros deambulant, furens procella corripit cogitque ut in currus iterum conscenderent, seseque citissime in regales aedes reciperent. Eadem interdum caeli rabies S. Pedro de Alarce oppidum in Valdoledi provincia penitus perdidit, quinquaginta supra centum domos diruit, virosque complurimos necavit.

Haec in terrae facie; sed quae abditae fodinarum latebrae viderunt haud minus miseranda sunt. Nam Bockenheim in Austria igneus aër, ex fracta pariete repente prosiliens, quinque opificum anhelitus veneneso efflatu oppressit, interfecitque; at graviora ex Nova-Caledonia prope Cap Breton, ubi, diruta repente fodinarum saxa, sexaginta supra centum ad effossionem incumbentes intercluserunt atque occiderunt.

Interea meridionalis Americae reipublicae Argentinae horrendas neces barbarorum efferata manus intulit, qui quinque millia et amplius numero, cum Moscari et Mollepunca et Cerque regiones pervasissent, incolas ubique necarunt domosque depopulati sunt; captivos vero, quod nefandissimum est, vel spirantes adhuc vel igni adustos escae modo vorarunt.

Incendia ex Ottensheim oppido in Austria, cuius domus omnes absumptae fuere, exque Lutetiis nunciata sunt gravissima; postremum vero hoc aromatum quidam caupo ad Batignolles expertus est, et superveniente explosione mortui homines duo, undecim vulnerati. Huic vero fragori, alia ex Russia ballistae cuiusdam explosio respondit, quae inter milites prosiliens, duces duos, gregarios tres interfecit, quinque sauciavit.

Verum inter militares aerumnas horrendam prae omnibus puto quae nobis prope vidisse contigit. In monte, cui Mario vulgo nomen, haud procul ab urbe Roma, nonnulli convenerant milites, ut aerostatum exercitationibus assuetis vacantem funibus continerent, quum repente ventorum vi, fractis vinculis, ex eorum manibus globus avolavit et militem quemdam, funi, uti videtur, nimis adhaerentem, pendulum secum ad maximam altitudinem abripuit; qui tandem fessis viribus, funem linquens, in solum veluti iactus lapis corruit, ac fractus omnino est. Aeronautae, qui naviculam conscenderant, post multa superata pericula, delabente tandem globo, incolumes terram attigerunt.

Neque aequorei nautae faustiora sortiti sunt: fata haec enim memoratu satis sint, in Passman Dalmatico fretu *Pelagus* navigium *Ioannam* navem fregisse ac in aquam demersisse, ita ut vix nautae sospitari potuerint; similiaque in Danorum litoribus intra *Blucher* ac *Poclitz* navigia accidisse, quorum postremum, fluctus una cum plerisque viatoribus obruerunt.

At contra, urinatorum, qui in maris latebris suo mercimonio vacant, iucundiores eventus fuerunt.

In Ponto enim Euxino prope Tschesme, ubi reliquiae Turcarum classis anno 1770 ibi profligatae sub aquis manent, urinatores plures, infidelium imperatoris iussu, in aquam sese demiserunt. Ecquis vero nunc vobis enarret quot aureorum argenteorumve, gemmarum pretiosarumque rerum omnium acervi repetti sint? Unum vobis dicam, post primum tot nummorum onus quod urinatores illi felices Bisantium detulerunt, bis centum septuaginta sex millium libellarum partem illis fuisse adiudicatam.

Sint igitur Superis gratiae, quod, post tot male perductas peregrinationes, locum tandem dulci quieti propitium invenerimus... imum maris fundum, ubi inter tot divitiarum splendores, ab aerumnis et gentium pravitate quam maxime remoti, reliquam liceat beatam traducere vitam.

VIATOR.

VARIA

Singularis mox edetur tessera emenda et imponenda scriptis, quae columbis, quas dicam *epistoliferas*, ferenda dabuntur; filatelicis gaudium ingens. Est insula Great Barrier Island, millenis millibus passuum ab Nova Zelandia, cui nullum epistolare commercium cum insulis Arcipelagi. Hoc modo id columbis *epistoliferis* credetur, nuntiaeque vectoresque abibunt. Epistolae creditae ut abeant, ut ferantur tessera muniendae sunt, quae imaginem columbae ostendet porrectis supinisque alis rostro gerentis epistolam.

Erunt in vertice tesserae verba « Great Barrier Island »; in imo « Special Post ». Utrinque autem quoad latera « One Shilling »; hoc tesserae pretium.

Mille tantum et octingentae huiusmodi tesserae primum praelo vulgabuntur.

*

Deambulatio per aquas.

Mira nuper inventis omnibus iam quaevis aequamus; nunciatur namque ex Baretio inter Langobardorum fines oppido, typographum quemdam, cui Victor Giani nomen, multis spectantibus, calceamentis quibusdam a se inventis fictisque instructum, a Schirana per Larii lacus undas fuisse profectum, eas media circiter hora in longitudinem omnem usque ad Galliate oppidum transisse, atque iterum ad profectionis litus pari tempore, inter civium ovationes, reversum esse.

*

Ferrumne ex paleis?

Ridicula plane haec sententia, quasi physicum quid impossibile ostendere videatur.

At « nihil mortalibus arduum est ». Apud Iaponenses enim paleis constrictis, atque insertis et consertis, conficiuntur soleae, quas ferreas nos ungulis equorum nostrorum clavis affigimus.

Praeterquamquod minimo pretio venales habeantur (vix enim dimidio obolo singulae emuntur), utilia quamplurima ferunt, nam et solo, quamvis siliceo et marmoreo et [illegible] vigato, haereat, et absunt a periculo vel [illegible] mendi nimium duritie ferrei pedis, vel vulnerandi, clavis pungentibus, equorum extrema, vel candescendi nimia cursus confricatione per [illegible].

Curnam et hoc in usum non inducimus?

*

Londinenses in Britannia.

Londinum quinque et quinquaginta centena hominum millia, descriptione novissima, incolere narrantur. Quotidianus autem numerus advenientium, sive negotii, sive curiositatis, sive otii voluptuaria illuc accitum, ad [illegible] centum viginti millia iure censetur. Quotidie igitur civitas in civitatem influit, et « unda non redundat ».

Prob solitaria in montibus oppida, quae vix unum, integro quoque mense exspectantia, advenam conspicitis!

*

Medici Lutetiae Parisiorum.

Medicorum phalanx Parisiis Macedonicam Philippi regis phalangem, sexdecim virorum constantem millibus, non aequat modo, sed superat; recentior enim census 17 735 huiusmodi numerat, ibique omnes medicinam faciunt. Tunc totidem, ut occiderent in Graecia, nunc totidem ut sanent aut medeantur in Gallia, immo in principe tantum urbe! Dicite versos in melius mores, et humani generis cultui plaudite!

At, si medicorum phalanx, et aegrotorum exercitus; nam iis ad minus centum septuaginta aegrotorum millia necessaria sunt, ne fame pereant.

*

Ioci.

Incidit in foveam aliis paratam!

Praemio donandis pueris villicorum dynastes cum parocho, syndico, magistro et reliquis solemnis aderat. Papinus ad praemium in arithmetica vocatur. Dynastes huic: « Ante numisma periculum de te faciam. Quot fratres habes? » – « Octo ». – « Quot frater tuus alter? » – « Octo ». – « Quot tertius? » – « Octo ». Sic ventum est ad anniculum. « Cumulatis », inquit vir, « tot numeris, habere te dicis 64 fratres; addito te, 65 estis. Mentiris ».

Tum puer: « Et tu, domine mi, quot fratres habes? » « Nullum », ait dynastes. Urget puer: « Et frater nullus quot fratres habet? » – « Nullum ». – « Ergo tu nullus es!... »

Dynastes et reliqui adhuc attoniti!

P. d. V.

[illegible] vulgati sunt: certum tamen est, novas ex [illegible] copias ad auxilium esse missas, neque tamen [illegible] supremo duci spem esse finem proxime [illegible].

*

Danorum selectus quamvis exiguus populus, die mensis Iunii quinta, quinquagesimam anniversariam memoriam a statutaria, quam dicunt, libertate sibi [illegible] a rege Friderico VII concessa, solemnibus [illegible] celebravit.

*

[illegible] Pontificis litterae ad [illegible] archiepiscopum missae sunt, quae [illegible] Gallorum cives ad concordiam et ad [illegible] fidem [illegible] hortantur. Interea die [illegible] primo consistorio, [illegible] publicis ac celebratum, novique [illegible] cardinales creati sunt: 1. Ioannes Baptista Casali del Drago, patriarcha Constantinopolitanus; 2. Franciscus De Paula Cassetta, patriarcha Antiochenus, vices sacra [illegible] Urbis; 3. Iennarius Portanova, archiepiscopus Rheginensis; 4. Iosephus Francica Nava Di Bontifè, archiepiscopus Catanien[sis] [illegible]; 5. Augustinus [illegible] archiepiscopus titularis [illegible] sacri Concilii [illegible]; 6. Franciscus Desideratus Mathieu, archiepiscopus Tolosanus; 7. [illegible] Respighi, archiepiscopus Ferrariensis; 8. Augustinus Richelmy, archiepiscopus Taurinensis; 9. Iacobus Missia, archiepiscopus Goritiensis; 10. Aloysius Trombetta, a secretis sacri Consilii episcoporum atque Ordinum religiosorum negotiis praepositi; 11. Iosephus Calasantius Vives, sodalis Franciscalis [illegible].

Praeter hos, Summus Pontifex se in Patrum Cardinalium collegium adlegisse praestantes alios viros duos declaravit, eos tamen in pectore reservare; atque insuper plures archiepiscopos et episcopos [illegible]. Inter vero publici consistorii solemnia Philippus Pacelli, consistorialis aulae advocatus, causam beatificationis V. S. D. Gabrielis a Virgine Dolorosa ex congregatione CC. RR. a Cruce et Passione D. N. I. C. primum peroravit.

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS

*

In Anglia, coetus optimatium donum Sirdar Kitchenero [illegible] pretio [illegible] ad 30,000 libellarum concessit. In municipum autem coetu colloquia in Transvaal inita infelicem exitum habuisse relatum est. Nonnulla insuper, uti assolet, de Russorum agendi ratione in Sinensium imperio conquesti sunt Angli, praecipue quod in Manciuria provincia iam ad centum millia militum Russi collegerint; verum cum haec minime impedire ii valeant, querelae oratorum frustra insonuerunt.

In Austria pactio tandem cum Hungaria renovata feliciter est; quae vero de commerciis ad exteros erant constituenda, in annum 1903 dilata sunt (1).

(1) De Hungaria, nuncium ex commentario illo, qui Romae peculiariter est ad coetus recensendos, depromptum dedimus, eminentissimum archiepiscopum suo suffragio ad legem accessisse de cleri immunitionibus ab electionibus arcendis. Porro R. P. D. Samuel Hetyey, Quinque-Ecclesiarum (vulgo Tunskirchen) dioeceseos episcopus, nos certiores fecit, contra, in eamdem legis rogationem eminentissimum virum toto animo fulgenti sermone decertasse, atque, una cum universo episcoporum choro, suffragiis legi intercessisse. Quae cum libenti animo referimus, clarissimo socio tam nostri sollicito grates habemus.

V. U.

In Batavia rogatio coram oratoribus populi approbata fuit qua prohibitum est, ne quis in posterum, pecunia, alium sibi sufficiens, militiam effugeret. Alia vero rogatio de vectigali contra exterorum frumentum constituendo reiecta est.

In Belgica, post *summam expensarum* ad agricolas *aedilíciasque res* approbatam, lex de cautionibus quibusdam patronis in operariorum tutelam imponendis expenditur.

In Bulgaria prolatae ab administris de argentariis domibus ac de ferreis itineribus rogationes favorabilia suffragia habuere. Rizob oratorem populi irrite electum, cum forum in aulam ingressus esset, militari manu ab ea depellere necesse fuit.

In Gallia summus reipublicae praeses multos ad novum tradendum gubernii mandatum advocavit, at frustra: tandem Waldeck-Rousseau, vir ex senatorum ordine, bis oblatum sibi munus suscepit et explevit.

In Germania, imperii summum concilium Berolinum coram imperatore convenerat, ut de canali inter Rhenum Albimque flumen effodendo quid agendum esset constitueretur. At repente, [illegible] opinionibus, de canalis effossione studium ad Borussorum conventum iterum est delatum.

In Hispania [illegible] popularis cuiusdam oratoris Morayta nomen, qui perditae *massonum* sectae adhaerens tum in Philippinis constituerat, quae perduellionis prima vis fuit, acres obiurgationes excitavit, itemque ob iurgia quaedam ab Almeda in duces militum iactata accidit: utraque vero absque fructu evanuerunt. Maximi insuper fuit momenti oratio a Villaverde, aerarii administro, habita, qua coloniarum aes alienum Iberis solvendum, et nova constituenda tributa in metalla, in nicotianam foliam, in aliaque multa nunciavit.

In Italia apud senatores rogatio ad tuendas et conservandas Venetum lacunas perpensa est atque probata. Eamdem sortem expertae sunt lex de meliorandis agris, geminaque de municipalibus coetibus dissolvendis.

In comitiis popularibus vero, dum rogant administri de civilibus cautionibus contra licentiam statuendis, constanti *obstructione*, uti aiunt, ac prolixis sermonibus qui ad extremam aulae laevam sedent, morati sunt. Quo factum est, ut administrorum concilium rogationem per regis decretum probandam curaverit.

Summae interim singularum expensarum aerarii, de bellicis primum, deinde de navalibus rebus, perpensae sunt.

In Lusitania coetus optimatum legem ad exercitus instaurandos emisit.

In Peruviana republica Romana, vir ingenio ac moribus illustris, ut gubernio praesit ab utroque comitio electus est.

In Rumania, collatis ad eligendos populi oratores suffragiis, *conservatorum*, quam dicunt, factio longe victrix e certamine discessit.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

L. DE MONTLUC (*Monteluccius*). **La neutralité à l'occasion de la guerre Hispano-Américaine** – Nemausi, ex officina Gignoux, 1898. — Qui commentarium nostrum assidua lectione persequuntur, clarum scriptorem de publico inter nationes iure disserentem non semel admirati sunt: nulli igitur mirum, si opus hoc perspectae iam famae novam laudem addidisse asseruero. Neutralitatis iure acute definito, de eius denunciatione, de obligationibus quae sequuntur, de illicito bellicarum rerum commercio multa copiose disseruntur; post quae recentis belli indictio narratur, atque Cubae insulae obsidio, multaque ad huiusmodi rem pertinentia adnotantur. Ballistariorum insuper leges vicesque, oppugnationis Cavite et Santiago urbium arrepta occasione, multa doctrina pertractantur, pactaque pax ad examen revocatur; denique, debitis laudibus de fideli iurium belli observantia utrique bellantium tributis, monita haud minus iusta Americanorum reipublicae diriguntur, ne libertatem illam, cuius causa bellum inivit, nimia lucri cupiditate, promissorum oblita, conculcet.

Versatissimi in re publica Florentini viri Nicolai Machiavelli sententiae ex omnibus eius operibus iam anno 1771 depromptae sunt, ac pluries editae; ex quibus litteris doctus et magister C. DEHÒ centum et sexaginta selegit ad vitae usum accommodatas, exque italico in latinum sermonem vertit. Mirum quantum hoc opusculum omnibus probatum fuerit; iure vero meritoque; quippe quod et de auctoris cogitatis delectus, et operis partitio et incorrupta latini sermonis integritas plurimum commendaverint. Hinc factum est, ut novam editionem comparare necesse fuerit, cui, Arimini in lucem prolatae, « limae labor et mora » decus addidere Iuvenibus praesertim nos, ut libellum, aureum profecto, legant, suademus; ex quo tum Machiavelli itali nostri genus dicendi sobrium et perspicuum, atque reconditam et exquisitam mentem percipient, tum bonum latino eloquio reddendi cogitationes et italica verba exemplar sibi proponent.

Precationem illam Reginae Margaritae [illegible] dicae ad Virginem Dei Matrem quam latinis versibus expressam hoc ipso in commentario (ann. II, num. I) edidit I. B. Gandinus, nunc D. A. VOLATERRANUS versibus graecis reddidit; graviter et is, eleganter, praeclare. Vulgavit Florentiae officina Calasantiana.

Ex prelis Philippi Cuggiani, Romae, prodiit [illegible] L. DUCHESNE, antiquitatis studio atque doctrina viri praestantissimi, opus cui titulus: **Le Forum Chrétien**; de quo, spatio deficiente, peculiariter, uti par est, proxime erimus scripturi.

I. F.

AENIGMATA

I.

Cum furiunt imbres *prior* horret et anxius haeret.
Scinditur at nubes, refracta en lumina solis:
Nunc *alter* rutilat, nunc en ridere *priorem*.
Totus rex vixit; moriens est bestia factus;
Nomine mutato, divinos sumpsit honores.

II.

Altera pars numerus. Protinus discede, viator;
Hic patet atra *prior*: nam quidquid constat ubique
Est nocuum (tellus, lympha, aër) pestiferumque.

DIGAMMA.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, **gratis** accipiet opus gallice scriptum et figuris ornatum, cui titulus:

LES MERVEILLES DU CIEL ÉTOILÉ
ET LES PROFONDEURS DE L'INFINI
par L. M. PIOGER.

Aenigmata ann. II, n. IX proposita his respon[illegible]:

1. Casta-lia. 2. Multi-tu-do.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Fr. Xav. Reuss, *Romae* – R. Magenta; Alb. Marchio, *Genuae* – Andr. Piotto, *Malo* – Guil. Schenz, *Ratisbonae in Bavaria* – Nic. Stella, *Auxano* – Ad. Artioli, *Ferrariae* – I. I. Dunne, *Dubline* – Io. C. Reville, *Lorimier*; Ioan. D. Falconbridge, *Toronto, in Canada* – A. Narquet, *Monteloco in Gallia* – Quintinus Friulanorum, *ex sem. episc. Cupersani* – Pasch. Pellegrini, *Neapoli* – Ver. Cariolato, *Vicentiae* – Partholan Fitz Randle, *Brooklyn in civit. foed. Americae sept.* – E. Frachetti, *Mangalore, in India* – Al. Cappelli, *Sesa* – Ad. Huza, *Grybów in Galicia* – Principal Gordon, *Mancunio* – Ioan. Sobczynski, *Wloctavek, in Polonia*.

Sortitus est praemium:

QUINTINUS FRIULANORUM,

ad quem missum est opus, cui titulus:

LA COMMEDIA
DI DANTE ALIGHIERI
riveduta nel testo dal prof. G. POLETTO.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE – Ex Officina Forzani et Socii.